

Filep Klára–László Eszter–Székely Melinda

A női viselet funkciói a mai széki társadalomban

Szék az erdélyi mezőségi régió néprajzi szempontból reprezentatív, tömbmagyar lakosságú települése, amely valamikor szabad királyi város volt. A falu lakosai a 20. század elejéig nem házasodtak más településekről származó emberekkel. Aki Széken nem kapott párt magának, arról azt mondták, hogy „faluról hoztak neki feleséget”, így különböztetve meg magukat a környék falvaitól, emlékeztetve a település valamikori városi rangjára. Széken a mai modern társadalomban is megtalálható még a hagyományos népviseletbe öltözés igénye, azonban – érdekes módon – a népviselet kiszorult a hétköznapi világából, és más funkciót kapott. Ezeknek a funkcióknak a mibenlétére kívánunk jelen tanulmányban rámutatni.

Két éve foglalkozunk ennek a témának a kutatásával, elsősorban a résztvevő megfigyelés módszerével dolgozunk. A tanulmány szerzők közül Filep Klára széki lakos, aki jól ismeri a helyi szokásokat és a viseletre vonatkozó mai elvárásokat. Adatközlőként kerestük meg először, azonban a kutatás későbbi szakaszában maga is felvállalta a szerzői szerepet. Annak a tárgyegyüttesnek a vizsgálatával indítottuk a feltárást, amelyet Filep Klára birtokolt, de a későbbiek folyamán más adatközlőket is megkerestünk, így tudtunk képet formálni a széki viseletek mai helyzetéről. Elsődleges célunk az volt, hogy a viseletre vonatkozó bonyolult szabályrendszert rögzítsük, ugyanis a terepen azt tapasztaltuk, hogy ez a tudás kiveszőfélben van, éppen egy átmeneti időszaknak vagyunk a tanúi, amely a teljes kivetkőzéshez vezet(het). A résztvevő megfigyelés módszerén kívül interjúkat készítettünk több olyan helyi asszonnyal is, akik birtokolják, használják és értékelik meglévő viseleteiket. Kérdéseink elsősorban a viseletek használatára, másrészt a viselet mai funkcióknak meghatározására irányultak. Kiegészítésként tanulmányoztuk azokat a közösségi oldalakon megjelenő felületeket is, amelyeken széki viseletfotók jelennek meg.

A viselet darabjainak a leírása, illetve a különböző ruhadarabok alkalom szerinti kiválasztásának a bemutatása, a kódrendszer leírása is célunk volt a kutatás során. A női ruhák esetében elsősorban a *fersing* (= szoknya) és a *ruha* (=kötény) megválasztásának a kérdése volt a fő irányvezetőnk, hiszen a viselet megalkotását ez a két ruhadarab határozza meg a legnagyobb mértékben. De ugyanilyen fontossággal bír az a kérdés is, hogy melyik *fersing*hez illik csizmát húzni, mikor indokolt a *zsali* (=rojtos vállkendő) és a *farak* (= derékra körben kötött fekete rojt) használata, illetve milyen fejkendő illik ahhoz a *fersing*hez és alkalomhoz, amelyet éppen kiválasztottak. A falu reprezentációs igénye nagyfokú, ugyanakkor a közösség körében erős a kritikai szellem is. Még ma is megszólják, kibeszélik azokat, akik nem tartják be vagy már nem is ismerik az előírt öltözködési szokásokat.

Filep Klára (1974) – vallás- és zenetanár, Széki Általános Iskola, filep_klara@yahoo.com

László Eszter (1985) – néprajzos muzeológus, kézműves szakelőadó, Erdélyi Hagyományok Háza Alapítvány, Marosvásárhely, laszlo.eszter@yahoo.de

Székely Melinda (1977) – néprajzkutató, PhD, középiskolai tanár, Kemény Zsigmond Elméleti Líceum, Szamosújvár, egyetemi óraadó tanár, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvár, szekelymelinda@yahoo.com

A széki viselet történeti aspektusai

A széki viselet mai színvilága adatközlőink szerint is nagymértékben összefügg azzal történelmi eseménnyel, amely Szék történetében meghatározó jelentőségű volt, éspedig az 1717-es tatárjárás nyomán történő pusztítással. Erről a tragikus eseményről a székiek Szent Bertalan napján emlékeznek meg, amikor napi háromszori istentisztelet és szigorú böjt által idézik fel a pusztítás napjának eseményeit. A székiek szerint őseik ekkor fogadták meg azt is, hogy fekete fejkendővel fognak emlékezni az akkori pusztításra, és hogy viseletük meghatározó színeivé a pirosat és a feketét választják. Az erre vonatkozó helyi folklórt a falu egyik értelmiségi írója gyűjtötte össze: „Az akkori székiek eskü alatt fogadták, hogy erre a hatalmas, példátlan csapásra az emberi idők végezetéig kegyelettel fognak emlékezni, s nem akárhogyan, hanem az asszonyoknak feketébe való öltözésével fognak örökösen gyászolni, s az említett napon böjttel, s háromszori istentisztelettel fogják a Teremtőt engesztelni, hogy soha többé ekkora tragédia őket ne érje. És ezt a fogadalmukat meg is tartották, meg is tartjuk mind a mai napig”.¹ Szintén erre az eseményre emlékezik Csorba János széki önéletríró, énekes is: „A megmaradt kevés nép, a szörnyűségtől, a félelemtől és fájdalomtól összetörten, feketébe öltözött. Mert aki megmaradt, annak volt, hogy kit gyászoljon”.² A fenti leírásokból világossá válik, hogy a viselettel szimbolikusan jelzett folyamatos gyász gondolata a faluban máig élő legendák, hitek szülőtte, erre dokumentumértékű adat nincs.

Nincs pontos leírás arról, hogy a tatárjárás előtt milyen volt a széki öltözet, de minden bizonnyal hasonló volt színben és kinézetében az akkortájt divatos viselethez, hiszen a Budával és más városokkal való szüntelen összeköttetés azt eredményezte, hogy a polgári divatot jól ismerték. A népviselet a 18. századig kialakult városi divatok jegyeit őrizte meg.³ Városi múltjából adódó nyitottsága a 19. század végéig követhető a népviseletben. Az újításokat ekkor még évtizedekkel korábban adaptálta a környező mezőszéki falvakhoz képest.⁴ A falu a 20. században, amikor már mint nagyközség hordja az igen ritka szépségnek és egyszerűségnek örvendő városias öltözetet, egyre zárkózottabb lett az új hatásokkal szemben, és ennek köszönhető, hogy ma is jelentős változás nélkül konzerválja népviseletét, amely jelenleg alig különbözik a száz éve leírttól.⁵ A legkorábbi két ábrázolás *Szolnok-Doboka vármegye monographiájából* származik, amelyet 1901-ben adtak ki.⁶ Az itt megjelenő viselet hasonló az ország más korabeli polgári származású vidékeinek viseletéhez, azonban már láthatóak a későbbi viselet bizonyos elemei is: a *nyakravaló* a férfiak nyakában később keskenyebbé vált, de megmaradt az ünnepi viselet részeként, a nők fehér köténye és rojtos vállkendője (*zsali*) a mai viseletnek is része még. (1.

¹ Szász Rozália: *Találkozás önmagunkkal*. Gondolatok a széki, Szent Bertalan-napi vérengzésről. Művelődés XXIV (2021). 8. 4–7. Online: <https://muvelodes.net/sites/default/files/pdf/2021-08.pdf> Utolsó megtekintés: 2022. 04. 04.

² Sebő Ferenc (szerk.): *Bár emlékezete maradjon meg...* Emlékeimet szülőközségem népszokásairól, viseletéről, életmódjáról, szórakozásáról és kesergéséről a szüleimtől és más öregektől hallottak alapján leírtam én Csorba János. Bp. 2001. 77.

³ Kovács Flóra: *Változások Szék község életében*. Sepsiszentgyörgy, 2000. 35.

⁴ Martin György: *A széki hagyományok felfedezése és szerepe a magyarországi folklórizmusban*. Ethnographia. 1982. 73–82.

⁵ Kósa László: *A paraszti polgárosulás és a népi kultúra táji megoszlása Magyarországon*. Bp. 1998. 335.

⁶ Kádár József–Tagányi Károly–Dr. Réthy László–Pokoly József: *Szolnok–Doboka vármegye monographiája*. I–VII. Dész, 1901.

1. kép. Széki népviselet.

Forrás: Kádár József (szerk.): Szolnok-Doboka vármegye monográphiája. Dés 1901. 397.

2. kép. Bárdos Márton és családja 1916–17-ben.

*Forrás: „Széki vagyok” Facebook-csoport. Online: <https://www.facebook.com/Szekivagyok/photos>
Utolsó megtekintés: 2022. 02.10.*

3. kép. Négy korosztály nyári vasárnapi öltözetben 1954-ben.

Forrás: Dr. Kós Károly: *A Mezőség néprajza*. Marosvásárhely 2000. II. 227.

kép) Hasonlóan hasznos, ám tudományosan nem feltétlenül megbízható adatokat közöl az a Facebook-oldal⁷ is, amelyet a kultúrájukra büszke székiek hoztak létre és üzemeltetnek. Ezen az oldalon is találunk datált fotóanyagot, amely a történeti kutatást segíti. Az egyik képen, a feltöltők tanúsága szerint, a széki Bárdos Márton és családja látható 1916–17-ben. A fenti forrás egy olyan fotógyűjtemény, ahova egyaránt felkerülnek olyan képek, amelyek széki családok tulajdonában vannak, de olyanok is, amelyeket gyűjtők (pl. az alábbi képet Harangozó Imre) tettek publikussá. (*2. kép*).

Későbbi adatok Kós Károly munkáiból származnak, amelyek először az 1970-es években kerültek publikálásra, azonban a képanyag ennél régebbi időszakokat ábrázol. „Négy korosztály női nyári vasárnapi öltözetben 1954-ben, Szék. a. 9 éves kislány: meggyzín köntös (lájbis szoknya), piros ruha (kötény), ing, szandál, hátrafésült haj egy fonattal, szalaggal, 4 sor faragott (gránát) gyöngy, fülbevaló; b. 15 éves lány: ing, piros-fekete szöttes *fersing*, piros-fehér babos ruha, kerek lájbi, alatta *zsalikeszkenyő*, kemény szárú tulipántos csizma, fehér varrottas virágú *gázmér keszkenyő*, 7 sor faragott gyöngy, fülbevaló; c. fiatal asszony: ing, 12 varrású pendelyen *zód fersing*, fehér ruha (fátyol), *fillentyús lájbi*, alatta *zsalikeszkenyő*, kontyos és *fűkötős* fején selyemrojtú *keszkenyő*, kemény szárú tulipántos csizma, kézben piros zsebkendő, karikagyűrű, 15 sor faragott gyöngy; d. idősebb asszony: ing, fekete-piros szöttes *fersing*, virágos sötét ruha, *fillentyús lájbi*, fekete varrottas *keszkenyő*, kemény szárú csizma, 10 sor faragott gyöngy, fülbevaló, karikagyűrű.”⁸ (*3. kép*) Ezekre a történeti adatokra alapozva viszonylag pontos kimu-

⁷ *Széki Vagyok* | Facebook. Utolsó megtekintés: 2022.02.10.

⁸ Dr. Kós Károly: *A Mezőség néprajza*. Marosvásárhely. 2000. II. 227.

tatást lehet készíteni egy-egy viseletdarab eltűnéséről (pl. *bőgatya, főkötő*), más viseletdarabok megjelenéséről (pl. *priccses* nadrág), illetve átalakulásáról (pl. ing). Napjainkban is egy ilyen átalakulásnak vagyunk a tanúi⁹: a női és férfingek ujjának hosszúsága megnő, hogy a harmonikaszerűen kikézimunkált *mángorlást* nagyobb felületen, látványosabban lehessen megvalósítani rajta. Ezekben az ingekben már táncolni nem lehet, igazából nem is funkcionálisak, sokkal inkább szolgálják a reprezentációt, ugyanis már csak ünnepi alkalmakkor, templomban, ballagásokon, lakodalomban viselik rövidebb ideig.

Sok erdélyi faluból ma már teljesen eltűnt a népviselet, így meglepő az a rétegzettség és gazdagság, amely Szék esetében ma is fellelhető a terepen. A mai székiek idősebb generációja, a 60 feletti korosztály nagy része még ma is viseletben jár, úgy, hogy más viseletdarabja alig van. A középkorosztály (30–50 éves) már kivetkőzött az 1990-es évektől kezdődően, a fiatalok pedig (10–20 éves) kizárólag különleges alkalmakkor öltöznék népviseletbe.

A női viselet

A férfiviselet, a gyermekek viselete szervesen hozzátartozik egy falu viseletének bemutatásához¹⁰, jelen tanulmányban azonban a női ruházatkódásra terjed ki a figyelmünk. Mivel a falura hosszú évtizedeken keresztül az endogámia volt jellemző, a viseletek nem kerültek ki a közösségből, hanem generációról generációra hagyományozódtak, így ma még rengeteg értékes, akár 100–150 éves ruhadarabbal is találkozhatunk. A helyiek idősebb korosztálya még ismeri a viselet használatára vonatkozó szigorú szabályrendszert is, de a fiatalabb korosztály tudása már töredezett.

Bár a mezőszegi régiót viszonylag hamar elkezdték kutatni, és Szék is már az 1940-es években a kutatók figyelmébe került mind a hímzéseit,¹¹ a népzenejét,¹² táncát,¹³ népmesekincsét,¹⁴ mind az önéletírásait¹⁵, szokásait¹⁶ illetően, a viselet alapos bemutatására mégsem került sor. A Székről

⁹ Takács András: *Egy viselet alternatívái – Szék*. Néprajzi Látóhatár IV(1995). 3-4. 37–60.; László Eszter–Székely Melinda: „A viselet érték a teherrel együtt.” *Széki viseletek régen és ma*. Erdélyi Múzeum LXXXII(2020). 2. 96–116.; Pop Zsuzsa Ágnes: *Az idegenség témája a várossal szembesült székiek narratíváiban*. BBTE, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet. Szakdolgozat. 2017; Tótszegi Tekla: *A mérati viselet változása a 20. században*. Marosvásárhely. 2009.

¹⁰ László Eszter–Székely Melinda: *i.m.*

¹¹ Palotay Gertrúd: *A Szolnok-Dobokai Szék magyar hímzéseit*. Kvár. 1944. (Erdélyi Tudományos Füzetek 179). 3; Gazdáné Olosz Ella: *A széki öltésmódok. = Népmesereti Dolgozatok*. 1980. 131–146; Szentimrei Judit: *Széki iratos és varrottas munkák. = Népmesereti Dolgozatok*. 1977. 116–121.

¹² Lajtha László: *Széki gyűjtés. Népzenei monográfiák II*. Bp. 1954.

¹³ Novák Ferenc: *A tánc szerepe Szék társadalmi életében*. Kézirat. Egyetemi szakdolgozat az ELTE Folklor Tanszékén 1965; Martin György: *Szék felfedezése és táncagyományai*. Tánc tudományi Tanulmányok. Bp. 1980–81. 239–277; Uő: *A széki hagyományok felfedezése és szerepe a magyar folklorzimusban*. Ethnographia XCIII(1982). 73–82.

¹⁴ Nagy Olga: *A három táltos varjú. Mezőszegi népmesék*. Szerk. Bajor Ella, Rujan Judit, Nagy Olga. Buk. 1958; Uő: *A széki fonó*. Korunk 1959. 864–872; Uő: *Széki anekdoták vallásról, papról, istenről*. Korunk 1964. 1070–1081; Uő: *Lüderc sógor*. Buk. 1969; Uő: *Széki népmesék*. Szerk. Nagy Olga, Salamon Anikó. Buk. 1976; Uő. (szerk.): *Paraszt dekameron*. Bp. 1977; Uő–S.Varga Katalin (szerk.): *Újabb paraszti dekameron*. Bp. 1983.

¹⁵ Győri Klára: *Kiszáradt az én örömem zöld fája*. Sajtó alá rendezte Nagy Olga. Buk. 1974; Kocsis Rózsi: *Megszépsült szegénység*. Buk. 1988; Uő: *Remények és kétségek között*. Egy asszony életútja. Szerk. Nagy Olga–Gábor Dénes. Székelyudvarhely 1997; Sebő Ferenc (szerk.): *i.m.*

¹⁶ Gráfik Imre–Turbék György: *Széki lakodalom*. Marosvásárhely 2000.

készült, 2010-ben megjelent monográfiában¹⁷ szintén szó esik a viseletről, azonban erről szóló részletező munka még nem született.

Egy ilyen természetű feldolgozáshoz mintaként Gazda Klára kutatásai szolgálhatnak, aki monografikus szinten elvégezte a székely népviselet egészére kiterjedő vizsgálatát. 1998-ban megjelent könyve¹⁸ foglalkozik a székelyföldi ruházkodási szokások történeti aspektusaival, a ruhák anyagaival és készítőivel, a női és a férfiöltözet szabályaival, illetve a „székely ruha” fogalmával. Újabb munka Tötszegi Tekla könyve,¹⁹ amely nem egy tájegység, hanem egyetlen falu, a kalotaszegi Méra egyetlen ruhadarabját, a kötényt vizsgálja. A kutató kitér a kötények típusainak, alapanyagainak, színeinek, kivitelezésének vizsgálatára, foglalkozik a tervezés kérdéseivel, azoknak tárolásával, tisztításával. Mintaértékű a kutatás a még meglévő közösségek viseleteinek számbavétele, vizsgálata szempontjából, ösztönző erőt nyújt például Szék viseletének hasonló irányú kutatására is.

A széki viseletről szóló első leírás *Szolnok-Doboka vármegye monographiájában* (1901) található: „Öltözeteik tiszták és takarosak; sokat adnak a fehérneműre, aminek anyagát maguk szövik. (...) A nők rövid, derékig érő inget s ingaljt hordanak, fekete ránczolt kartonszoknyáik piros virágokkal vannak diszítve; minden menyasszony zöld posztószoknyát visel fekete kockákkal, kivágott füllentyüs lájbit, vállán színes csokorral; a leányok leeresztett haját pántlikával, menyecskék, asszonyok kontyot viselnek, leányok és férjesek mindig csizmában járnak. Hímzéseik csángó és székely munkákhoz hasonlítanak”.²⁰ A következő történeti adatokat Dr. Kós Károly közli,²¹ aki az 1970-es években foglalkozott behatóbban ezzel a kérdéssel. Említi a nők esetében a főkötő használatát, amely mára teljesen eltűnt a népviseletből, azonban tárgyi nyomai léteznek még a faluban, és az idősek is emlékeznek arra, hogy valamikor viseltek főkötőt is. A Néprajzi Múzeum készített egy kisfilmet,²² amelyben szintén részletes, hiteles bemutatását találjuk a széki viselet ünnepi változatának. Narrátora egy falusi asszony, aki színesen meséli az öltözködés mikéntjét, a ruhadarabok sorrendjét, eredetét. A továbbiakban a viselet részletes bemutatására nem térünk ki, célunk az ünnepekhez kapcsolódó darabok bemutatása, illetve a viseletnek a széki közösségben fellelhető funkcióinak a megvilágítása.

Ünnepi női viselet

A hagyományos paraszti kultúrában az ünnepek, a rítusok, a szokások és a viselet szoros kapcsolatot mutatnak. Másként öltözködnek az emberek, ha temetésre, lakodalomba, templomba, táncra vagy úrvacsorát venni mennek. Egyértelműen elkülönül egymástól a hétköznapi öltöz-

¹⁷ Szabó Márton: *Szék község monográfiája*. Néprajz és néphagyomány. Kvár. 2010.

¹⁸ Gazda Klára: *A székely népviselet*. Bp. 1998.

¹⁹ Tötszegi Tekla: *A mérai kötény*. KJNT. Kvár. 2003.

²⁰ Kádár József et alii: *i. m.* 396–397.

²¹ Dr. Kós Károly: *Szék népviselete*. Falvak Dolgozó Népe XXXIX(1968); Uő: *Ismeretlen magyar népviseletekről*. = *Népelet és néphagyomány*. Buk. 1972. 191–208; Uő: *A régi Szék községi rendjéről*. = *Eszköz, munka, néphagyomány*. Buk. 1977. 444–471; Uő: *A Mezőség néprajza I–II*. Marosvásárhely, 2000.

²² *Képek a széki viseletről*. Szuhay Péter és Papp János filmje. Budapest, Néprajzi Múzeum, 1980. Időtartam: 30' Online: <https://www.youtube.com/watch?v=bHpFjhNtMFQ> – Utolsó megnézés: 2022.02.10.

ködés és az ünnepi. Széken a mai modern társadalomban is megtalálható még a hagyományos népviseletbe öltözés igénye, azonban a népviselet kiszorult a hétköznapok világából, és más funkciót kapott.

Az ünnepi rítusokhoz²³ kapcsolódó viseletdarabok nemcsak a legértékesebbek, hanem egyben a legrégebbiek is. Táncra vagy hétköznapokra a székiek nem veszik elő a feltett régi, több generáción át megörökölt ruhadarabjaikat, ezeket csak a szakrális alkalmakkor öltik magukra. Érdekesnek mutatkozik a viseletnek ez a szakrális funkciója, amely mintegy megerősíteni látszik a mágikus gondolkodást: a szentséggel, a szakralitással való találkozás megköveteli az embertől az adekvát öltözetet is. Azok az ünnepi alkalmak, amelyeken más-más viseletet hordanak a székiek, a következők: 1. keresztlő, 2. konfirmálás, 3. lakodalom, 4. temetés, 5. vasárnap délelőtti istentisztelet, 6. vasárnap délutáni istentisztelet, 7. úrvacsoravétel, 8. Szent Bertalan napja (aug. 24.) a templomban. Egyéb ünnepek: 1. ballagás, 2. táncalkalmak (táncház).

Ezeknek a különleges alkalmaknak a viseletére abban a táblázatban térünk ki, amely a tanulmány mellékletében található. További célunk egy olyan monografikus igényű munkának az elkészítése, amelyben ezeket a viseleteket fotóanyaggal is illusztráljuk, rámutatva a fersingek és a ruhák gazdagságára, ezeknek alkalomhoz kötöttségére. Ebben rejlik az a tudás, amelyet a fiatal generációk ma már alig ismernek, és amelynek megörökítését fontosnak találjuk.

A női viselet funkciói a mai széki társadalomban

A viselet is, akárcsak a kultúra számos más eleme, folyamatos változásban van. A mai székiek vallomása szerint a viselet leggazdagabb, legdíszesebb és legkomplexebb kidolgozását az 1980-as években érte el, de még ma is változik. Azok, akik ma viseletet öltönek magukra, már nem feltétlenül azért teszik, mert ezek azok a ruhadarabok, amelyekkel rendelkeznek, hanem ma már inkább alternatívaként jelenik meg a népviselet a modern darabok mellett. Takács András írja: „[A viselet] az öltözködési alapfunkción túl a falu vizuális képének egyik egyik döntő alakítója, egyben esztétikai rendszer. A kultúrát behálózó, mikrotársadalmakat elválasztó, az egyén életét végiskísítő jelrendszer, elválaszthatatlan a falu identitásától. Megjelenik gazdasági kényszerként és lehetőségként, fontos szereppel bír a hagyományok folyamatosságában, kreativitási hálóokban. Történeti alakulatait tekintve képet kaphatunk a falu múltjáról, bepillantást nyerhetünk a jelenkori változásokba és még számtalan kategorizálhatatlan mikrostruktúra felépülésébe”.²⁴

A következőkben azokat a funkciókat mutatjuk be, amelyekkel a széki női viselet rendelkezik a mai helyi társadalomban.

a) A viselet mint a gyász szimbóluma

A széki női viseletről általános az a helyi vélekedés, hogy általa a széki ember eleget tett annak a sok évszázados egymásnak tett ígéretnek, hogy amíg élnek, gyászolni és emlékezni fognak a tatárjárás tragédiájára. Így jelent meg a női viseletben a fekete és a piros szín szimbolikája. A templomi viselet alapszíne a fekete mind az időseknél, mind a fiataloknál. A fekete anyag

²³ Voigt Vilmos szerint a rítus vallásos jellegű cselekvésekre utal. Uő: *A vallási élmény története*. Bp. 2004. 159.

²⁴ Takács András: *i. m.* 38.

apró kis virágokkal, gyümölcsökkel, különböző növényekkel van díszítve. Ezek a motívumok mindig nagyon kicsik, ritkák, a rózsza piros vagy kék, a mellette lévő bimbó rózsaszín, sárga, bordó vagy kék, a növény szára, levele zöld, de van olyan motívum, amely teljes egészében piros. A templomba igyekvő nők fekete *fersinget* és *ruhát* viselnek, a fejükön pedig fekete *keszkenyőt* (= fejkendő). A *keszkenyő* alapszíne tehát szintén fekete, amely ugyanolyan gondosan kiválasztott apró, nem túl színes motívumokkal van díszítve a szélén, akár a közepén, a *földjén*.²⁵ A női *bársonylájbi* (= mellény), a báránybőrből készített *kozások*, a *mellrevaló* (= báránybőrből készített ujjas és ujjatlan kabát, ködmön), valamint egyéb viseletkiegészítők, mint a rojtos *zsali*, illetve az ehhez illeszkedő női derékra kötött rojtos *farok* szintén fekete. A női fekete csizma sarka piros-zöld tulipánnal van hímézve, rézzel vasalt, szárának tetejében megjelenik 4-5 cm hosszú sávban a piros szín, amit mindig el kell takarjon a *pendely* (= fehér alsószojnya) és a *fersing*, illetve elől a *ruha*.

A menyasszony öltözetében is megjelenik a *gyász*, a *fersingje*, azaz a *zöldkockás szoknyája* fekete-zöld színű kockás, vastag anyag, csak a *ruhája* meg az inge fehér. A hétköznapi öltözetben főleg a fiatalabb generációk esetében kap főszerepet a piros szín. Itt fordított a viszony, a piros anyag van sötétebb, ugyanolyan visszafogott mértékben és színben díszítve a már említett motívumokkal. Az ilyen színű anyagból készített *fersingek* és *köntösök*²⁶ csak a nagyon fiatal generációk templomi öltözete, akik még a konfirmálás előtt állnak. A piros szín továbbá megjelenik a lányok hajfonatában a *galandban*,²⁷ amit a lányok hajába fonnak, és ezzel fogják a hajfonathoz a piros *pántlikát*. A lányok *gyöngye*, amely 15-20 sorból áll, szintén piros.

b) A viselet mint jelrendszer

A viselet – egyfajta tárgyi kódként – megkülönböztetett szereppel bír a falu kommunikációs rendszerében. Jelentéseit a hozzá kapcsolódó viselkedési minták, gesztusok teszik teljessé. Az öltözet, az ember életét végigkísérve, egy adott generációhoz tartozásra, érzelmi állapotra (pl. gyászra) vagy egy rítusban betöltött kiemelt szerepre utal. Jelentései a megkülönböztető viseletjegyeken keresztül fogalmazódnak meg.

Az egymást követő generációk közötti átmenetet az öltözet színe folyamatosan jelzi. Ezek közül a legszembetűnőbb tendencia a viselet öregedéssel párhuzamos sötétedése. A nőknél ez akkor jelentkezik, amikor konfirmáló leányuk vagy régebbi sorozott fiúk lett, és azok megházasodtak. A világosabb piros darabokat átadják gyermekeiknek, ők pedig egyre sötétebb *fersingeket* és *lékriket* (= őszi-tavaszi felső melegítő a *kozások* helyett) hordanak, a fejükről pedig lekerül a *virágos földjű*²⁸ *keszkenyő* és a *tiszta* vagy *puszta*²⁹ *földjű* váltja fel. A menyecskekor kitolódik a *virágos földjű keszkenyő* hordásával addig, amíg főleg az asszony lánya nem kezdi el a konfirmálást. Ez az első öregedés jele, illetve átmenet a középkorú asszonyok csoportjába egészen

²⁵ A kendő *földje* a kendő alapja, amelyet a kendő szélén varrott mintán belül van.

²⁶ Kiskorú lányoknak a viselete kb. 12 éves korig: a *fersing* össze van varrva a mellénnyel, amely csak részben fekete díszítésű.

²⁷ Textilból készült rongycsik, amelyet a hajfonat rögzítése végett a hajba fonnak.

²⁸ A kendő szélén varrott mintán belül a közepében is vannak apró, kicsi rózsák.

²⁹ Csak a kendő szélén van minta, a közepe fekete marad.

a lány vagy a fiú házasságkötéséig. Így, ha a korát nem is pontosan, de a társadalmi helyzetben bekövetkezett állapotot le lehet olvasni a nő öltözetéből. A fiús édesanyánál picit kedvezőbb a helyzet – mivel a lányok biológiailag korábban érnek, és lépnek házasságra, a fiúk viszont nem –, ezért az utóbbiak szülei még két-három évet hordhatják a *virágos földjű keszkenyőt*. Anyós-, majd nagymama- (*nanó*³⁰)korban lassan keszkenyedik a *keszkenyő* szélén a minta, a hímzés, lassan eltűnik a piros mint domináns szín, helyét a bordósabb, kékesebb árnyalatok foglalják el. Tűzpirosból fokozatosan bordóvá válik a gyöngy is. A csizma sarkának a piros-zöld tulipándiszítése ötven-hatvan év között zöldre vált. A leánykor után a hosszú piros pántlikával díszített, *galanggal* font haját az asszonyos konty váltja fel, ez a különbség a férjes asszony és a lány között.

A generációk egymást követő dinamizmusát a hozzájuk kapcsolódó, azokat elválasztó, de egyben össze is kötő átmeneti rítusok demonstrálják a legjobban. Az átmeneti rítusok közül a konfirmálás, 2006-ig a legényeknél a sorozás, valamint a lakodalom emelhető ki, mint a kultúra viseletben is legkommunikatívabb eleme. Az úrvacsorával élő lányok kendő nélkül, hajadonfőtt mennek a templomba, és öltözetük ugyanolyan, mint amikor nyoszolyólányként szerepeltek. Manapság már csak a konfirmáló, úrvacsorázó és nyoszolyólányok használják a már említett *zsalit* és *farakot*, vagy úrvacsorázó asszonyok, akiknek öltözetük szintén nászmenetbe illő, ilyenek a nyoszolyóasszonyok, és ilyenkor mindig fehér a nők *ruhája*. Ilyenkor a lányok mindig *pirosbabos* kendőt fognak a kezükben, ugyanúgy, mint konfirmáláskor.

A hozzátartozók elhalálózása esetén a viseleten keresztül csak a nők gyászolnak. Ennek a rokonságtól függően több foka van. Szülő, házastárs és gyermek esetén a gyász minimum két évet tart, após, anyós, testvér esetén egyéves a gyász ideje, amikor az öltözet teljesen fekete. Nagyszülők, unokatestvérek, sógorok, *ángyók* (= sógornők), nagybácsik, nénék és távolabbi rokonok esetén csak a *keszkenyő* és a *ruha* teljes fekete, fél év, pár hónap múltával a gyászt *felszakítják*, befejezik. A gyászoló leánynak a pántlikája is fekete.

Mint már említettük, a viselet mint a faluközösség egyik legdominánsabb, legszembevetőbb kulturális eleme, jelértékű a falun kívüli életterekben is. Szamosújváron, Kolozsváron vagy akár Budapesten is a székieket az öltözetükről nemcsak a helybeliek, hanem a kívülállók is felismerik.

c) A viselet mint identitás

Széki öltözetüket a gyerekek az iskolán kívüli hagyományos népi jellegű versenyeken és előadásokon (például népdalverseny, betlehemes stb.) vagy irodalmi versmondó versenyeken még mindig szívesen viselik. Az öltözet kommunikációként való megjelenése magasabb fokon a faluhoz, az adott kultúrához való tartozást is reprezentálja. A jel – megtartva eredeti jellemzőit – identitásformáló erővé válik. A széki ruhának a viselése olyan élményt jelent viselője számára, amelyre gyakran vágyanak a kivetkőzött vagy elszármazott székiek is, és egyben olyan testtartást követel meg, amelyben székinék vallhatja magát a viselője. A viselet több szinten biztosítja a pozitív csoportélményt, közösségi identitást is. A különböző generációkhoz tartozás a közösség számára leginkább a viseleten át tudatosul és érvényesül. A konfirmáló lányok, szinte minden

³⁰ Széken így nevezik a nagymamát, valamint a *bapó* a nagyapa.

vasárnap megbeszélik, hogy milyen *fersinggel*, *ruhával*, *keszkenyővel*, esetleg *lékri*val mennek a templomba, ezzel is bizonyítva együvé tartozásukat, önazonosságukat.

Az identitás viseletben való tükröződését falun kívül így fogalmazza meg Kocsis Rózsi a könyvében, reflektálva a kolozsvári szolgasorsra: „Nem ismerjük mind egymást, de összeköt a fehér ing, a viselet. Piroslik a Széchenyi tér. Nem messze tőlünk már dúdolnak, táncolnak a nagyobbak, de még mindig jönnek”.³¹

d) A viselet mint lenyomat a nyelvben

A viselet elemeinek népi elnevezése általában az anyagára, színére és készítési technikájára utal: pl. *szatin fersing*, *gázsmér ruha*, *tulipántos csizma*, *kerek* és *fillentyűs*³² *lájbi*, varrottas *keszkenyő*, *zsali*, *farak* stb.

A gyapotvászonból (amelyet helyben szőnek meg) készített *pendelyek* száma 10-15 db, a negyedrésze fekete, a többi fehér cérnával van összevarrva, hurokvarrással. A szabásuk különbözik. Két egész *szélből*, részből (elől, hátul) és több ferdén vágott fél- és negyedaszalyból áll. Ez azt jelenti, hogy trapéz alakú, *aszalyosra* szabott széleket varrnak össze, amely így alul jóval bővebb, mint felül a korcnál. Szabásuktól függően lehet öt, nyolc, tíz és tizenkét varrású *pendely*. Hétköznap öt-, esetleg nyolcvarrású *pendelyt* vesznek fel, vasárnap ezekre jöhet a tízvarrású, a tizenkét varrásút csak a lakodalmán veszi fel a menyasszony először, amelyet még visel asszony korában úrvacsoraosztáskor, ugyancsak a *zöldszoknya* alá. A fekete cérnával varrt, hurkolt *pendely* ünnepélyesebb, ezért csak vasárnap a templomba, a fehér cérnásokat pedig hétköznap, valamint ünnepkor a fekete cérnás *pendely* alá veszik föl.

A *pendelyek*éhez hasonló öltésekkel készülnek az ingek is, ahol két minta használatos, a *darázsos* (kicsiny, háromszög alakú minta) és a *szarufás* (döntött, vonalszerű minta). Ezek használatától függően vannak *egyfelibe darázsos* (a minták egy irányba állnak), *összevissza darázsos* (a háromszögek iránya változik), *szarufás* és *egy szarufás-egy darázsos*, valamint a cérnától függően *fekete* vagy *fehér cérnás*.

Talán a legbonyolultabb alrendszer a *fersingek* csoportja képezi. Minden darabnak megvan a neve, vagy valamilyen csoportba besorolható. A *fersingek* mellé illesztik a *ruhákat*, és azokat is megnevezik: *napraforgós szatin (szatén) porcelán ruhával*, *bimbós szatin somos ruhával*, *kicsi virágos szatin macskanyomos ruhával*, *piros-fekete szatin kullancsos ruhával*, *babos szatin porcelán ruhával*, *zavaros szatin rózsás ruhával*, *delin babos fersing rózsás ruhával*, *rózsás delin rózsás ruhával*, *tömött rózsás delin tömött rózsás ruhával*, *meggyszín delin rózsás ruhával*, *petrezselymes fersing rózsás ruhával*, *libaszemes fersing rózsás ruhával*, *nagy babú delin rózsás ruhával*, *nagykockájú brassai törökös ruhával*, *szivárványos posztó gázsmér ruhával*. Ezeket követik a piros kartonfersingek.

Hasonlóan külön névvel bírnak az egyes *lékrik* is. A varrottas bársony, rózsás bársony, *cseresnyés* bársony, *luherle*veles bársony, piros-fekete babos bársony, *precskelt* bársony, líbiai rózsás bársony, fekete selyem piros mintával, piros selyem fekete mintával, fehér babos selyem, fekete babos selyem elnevezések a legáltalánosabbak.

³¹ Kocsis Rózsi: i. m. 46.

³² Egyszerűbb készítésű hétköznapi, valamint bonyolultabb készítésű, ünnepi mellény.

A *keszkenyők* alapját, a fekete színét földnek nevezik, így a megnevezésekben gyakran szerepel a *tiszta* vagy *puszta földjű* és *virágos földjű* jelző. A legismertebbek a *tiszta földjű tövisrózsás*, *virágos földjű tövisrózsás*, kicsi szélű *gázmér* (*ezerlejes gázmér*), *epres gázmér*, szőlős *tiszta földjű*, szőlős *virágos földjű*, *nefelejcses gázmér*, *sarlós gázmér*, *soros földjű gázmér*, *pipacsvirágos gázmér*, *ibolyás gázmér*, *tavirózsás gázmér*, *piros-kék virágos virágos földjű gázmér*, *virágos földjű olajos*, *tiszta földjű olajos*, *piros szélű olajos*, *piros szélű vadrózsás olajos*, *egyrózsás varrottas*, *tízrózsás varrottas*, *tövisrózsás varrottas*, *piros rózsás varrottas*, *ritka szélű varrottas*, *kicsi szélű*, *virágos földjű varrottas*, *piros olajos szélű varrottas*.

Az összes lehetséges elnevezést – a *fersingekéről*, *lékrikéről* és *kendőkéről* – rendkívül nehéz lenne összegyűjteni. Az általánosan használtakon túl vannak az anyag speciálisabb volta miatt egyéniek, kevésbé elterjedtek is. Csak az olyan viseletdarabok kaptak egy mindenki által elfogadott és ismert megnevezést, amelyek a falu nagy részének a birtokában voltak, és így a közösség egésze tudta őket azonosítani.

e) A viselet mint esztétikai rendszer

A széki viseletnek a kívülállókra gyakorolt hatását sem lehet szó nélkül hagyni. A viselet látványa (amely még élő valóság a falun belül) döntően alakítja a falu vizuális képét. A kultúrában a szép viselet fogalma megegyezik a hagyomány által megkövetelt öltözettel. Ennek természetesen tisztának és ápoltnak kell lennie.

A *fersingeket*, *ruhákat* akkor tartják szépnek, ha azok minél apróbb ráncokba vannak *leszedve*, *lerakva* (4-5 mm). Az *ing* ujjja manapság változóban van. Már az 1980-as évektől elindult egy olyan változás, amelynek lényege az ingek ujjának harmonikaszerű kikeményítése volt. Azért, hogy azt a műveletet nagyobb felületen, látványosabban végezhessek, az ingujjak meg is hosszabbodtak.

A legfontosabb elvárás a széki viselet esztétikai összeállítását illetően az, hogy minden ruhadarab szerves része legyen az egésznek. A mai székiek 50 év fölötti generációja még nagyon pontosan ismeri azt az öltözködési mintát, amelyet követniük kell. A legnagyobb szégyen, ha valaki „*el van folyva*”, tehát kilátszik az inge a deréktájékon a szoknya és a mellény közül. Ahhoz, hogy ez ne történhessen meg, a rituális öltöztetéskor nagyon nagy figyelmet fordítanak erre (pl. menyasszony esetében), előfordul például, hogy a mellényt és a szoknyát ideiglenesen összevarrják. Az is nagyon fontos, hogy a *fersing* ne csússzon le a derékről, ezért például a nyoszolyólányok vagy a menyasszonyok esetében a derékra előbb egy kendőt kötnek, a pendelyeket és a *fersinget* pedig a kendő fölé kötik, hogy az megtartsa és ne engedje lecsúszni. Az esztétikai összehatásnak tökéletesnek kell lennie: azon túlmenően, hogy a viseletelemeket megfelelőképpen párosítják egymáshoz, még nagyon fontos a kendőt megfelelőképpen megkötni. A pántlikának a megkötése is sajátos módon történik: ennek le kell érnie szinte a *fersing* aljáig. A csizmaszár piros részének nem szabad kilátszódnia a *fersing* alól, a pendelynek nem szabad kilógnia a *fersing* alól, a *ruhának* nem szabad rövidebbnek lennie a *fersingnél*, stb.

f) A viselet mint lehetőség a művészi kreativitásra

A széki leánygyermek már egészen kicsi korukban, belenevelődve a hagyományokba, megtanulták a szövés, varrás és hímzés módját, a fersingek *leszedését*, az ingujjak *mangorlását*,³³ vasalását. Néhányan maguk hímezték a varrottas *keszkenyőjüket*, szőtték az édesanyával együtt a gyapotvásznat, a *pendelyek* és ingek alapanyagát, majd miután kiszabták az anyagot, a derék- és ujjhosszat hurokvarrással összevarrták, a kézelőt és nyakrészt *kicifrázták* vagy *darázsolták*, esetleg más, már említett mintát varrtak bele. Ezt követte a *tűzdelés*, ami a bő anyagot a lehető legapróbb ráncokba szedte a tű segítségével, és így került a kézelőbe, vállba és nyakba. Végül a *derékalj* beszegésére került sor, ami az anyag ujjal való besodrása és apró öltésekkel bevarrása. A *pendelynél* is az *aszalyokat*³⁴ hurokkal varrták össze, és szegték be, akárcsak az ingnél.

A *fersingek* ráncát nagy precizitással *korcba szedik*, 4-5 mm egy ránc, amit utána kétféle módon lehet *leszedni*, *lerakni*. Az elsőnél a teljesen átnedvesített anyagot sima asztalon hajtogatják, egyik ráncot a másikra (több ezer ráncról van szó, pontosabban 3,5-4 m anyag lerakása), a másodikkal a forró vasalóval érik el a kívánt eredményt. A vízzel *leszedett* fersingeket és ruhákat aztán hengerszerűen felcsavarják, összekötik és kiakasztják száradni. Ha a fersingeket kimosásák, ugyanez a művelet a rendberakása. Ha használaton kívül van, akkor ugyanilyen formában helyezik be a kanapéba vagy ládába.

Az ing karbantartása és vasalása szintén sok időt igényel. Mosása után kékítik (hogy fehérebbnek tűnjön), keményítik, szárítják és harmonikaszerűen összehajtván, vasalóval *mangorolják*, természetesen csak pünkösdtől ősziig, amikor a *lékri* veszi át a helyét az öltözetben.

A nagyobb technikai tudást igénylő darabokat ma már mesterek állítják elő, de a fent leírt műveleteket a 80-as évekig szinte minden széki asszony el tudta végezni. Akik nem tudták elkészíteni a fent említett ruhadarabokat sem, azok a falu hozzáértő asszonyaival előállították. A női és férfilájbit és ujjast, a női *lékri*t, a férfi nadrágját, szalmakalapját, a női és férfikozsókókat (= bárányszőrből készült, bőr tulipánrátétes barna bunda, ködmön) és csizmákat szakember készíti, a faluban még ma is dolgoznak ezek a kézműves mesterek.

A kultúra által szabályozott kreativitás nem merül ki a ruhatár elkészítésében és karbantartásában, maga az öltözködés, az öltöztetés is egy ilyen folyamat, főleg a nők esetében. Legjobban azonban anya és leánya viszonyában figyelhető meg. Az anyának a lánya néha többórás öltözésoöltöztetése – főleg ha az konfirmáló, és a templomba megy, vagy lakodalomban nyoszolyólan – egyfajta szépteremtő folyamat. Ez akkor csúcspontja ki igazán, amikor a lány eléri az esküvője napját. Menyasszonynak öltöztetik, ebben általában a keresztanyja a vezető, ami után már neki kell vigyáznia ruhatárára és önmagára.

g) A viselet mint gazdasági alternatíva

A viselet gazdasági tényezőként három irányból értelmezhető. Egyrészt a megteremtésére fordított költségként, másrészt értékonzerválóként, harmadszor pedig az eladásakor bevételként. A megfelelő viselettár kialakítása – főleg, ha nincs kitől örökölni – még a módosabb családoknál

³³ Az ing ujjának harmonikaszerű előkészítése.

³⁴ *Aszaly*nak nevezik azt a trapéz alakúra szabott anyagdarabot, amiből az alsószojnyát összeállítják.

is költséges. A még viszonylag olcsó *pendelyeken*, piros *fersingeken*, varrottas *keszkenyőkön* kívül a legdrágább elemek az ingek, a jó állapotban megőrzött régi eredetű *fersingek*, *ruhák*, *gázmér keszkenyők* és az újonnan készített *kozások* és csizmák.

Nehéz pontos árat mondani az állandó változások miatt, de 1989-ben egy konfirmandus leány ruhatárát egy tehén árért vette meg a család. Széken a házon és a földbirtokon túl korábban a legértékesebb vagyontárgy a viselet volt, főleg a női, ahogy egyes székiek fogalmaztak: „*mindig áll benne a pénz*”. Az 1980-as években, amikor a legtöbb széki fiatal pár lakodalom után beköltözött Szamosújvárra, a viselet árából, amelyet természetesen csak helyben lehetett értékesíteni, lakást vásároltak maguknak. Az ilyen házaknál rögtön megjelentek a leányos anyák, hogy gyermeküknek megszerezzék a hiányzó darabokat. Így cseréltek gazdát a régi eredetű darabok, öröztek meg a falu határain belül, és használják azokat ma is a templomban.

Összegzés

A széki népviselet átalakulásának általános tendenciája, hogy a kivetkőzés után a hétköznapokban már nem viselik a hagyományos öltözetet, azonban a rituális alkalmak megkövetelik ennek használatát. A konfirmandus gyermekek irányában ma is elvárás az egyház részéről, hogy a konfirmációt megelőző felkészülő időszakban viseletbe öltözve jelenjenek meg a vasárnapi istentiszteleteken. Ha más alkalomra már nem is, de legalább erre a lányok és a fiúk számára is előkerül egy rend ruha, amelyet a fiatal a templomba viselni tud a felkészülési idő alatt. Az öröklésből megmaradt ruhák szinte minden családban a ruhatár alapját képezik, de ha ezek közül például a fiatalnak méretre valamelyik nem jó, akkor újat csináltatnak, mert kölcsönkérni szégyen. Ha más alkalomra már nem is, de legalább erre az anyák, nagyanyák a lányok számára kiegészítik az öröklésre váró ruhatárukat olyan személyre szabott darabokkal, amelyeknek kell lenniük.

Konklúzióként tehát azt állapíthatjuk meg, hogy a viselet nagymértékben összefügg a vallásos szemlélettel, a reprezentációs (kifelé, a közösség határain kívülre mutató) igénnyel, ugyanakkor a lokális és nemzeti identitás egyik meghatározó tényezője is. Ma a viselet az 50 évesnél fiatalabb korosztály esetében alternatíva a modern ruhára. A széki emberek nagy részben vallásos szemléletűek ma is. A különböző rituális eseményeken pedig fontosabbnak mutatkoznak a hagyományok, mint a hétköznapokban, ahol a rutin és a kényelem mindent felülír.

Melléklet

A széki női viselet fontosabb darabjainak variálódása alkalmak és korosztályok szerint

Alkalm	Korosztály	Fersing	Ruha	Keszkenyő	Zsalf ³⁵	Farak ³⁶	Lábbeli	Gyöngy	Őszi/tavaszi/nyári kiegészítők	További kiegészítők
Keresztelő (anya, keresztanyja)	asszony	gázsmér	gázsmér	tiszta fődjű (tövisrózsás, sarlós, epres)	igen	igen	csizma	piros	szivárványos ujjas, varratas lékri, lékri és mejjrevaló	télen kozsók
Konfirmálás virágvasárnap /hitvallástétel	leány	rózsás	rózsás	virágos fődjű (tövisrózsás)	tavasszal, ha lékri viselnek, akkor nincsen	igen	csizma	piros	varrottas lékri, élénkebb piros színű a varrás	piros pántlika a hajban
	anya	rózsás	rózsás	tiszta fődjű	tavasszal, ha lékri viselnek, akkor nincsen	igen	csizma	piros	varrottas lékri sötétebb, bordósabb színű a varrás	-
Konfirmáló húsvétkor /úrvacsoravétel alkalm	leány	gázsmér	fehér alapon mintás	nincs	nincs	igen	csizma	piros	szivárványos ujjas	piros pántlika a hajban
	anya	zöld szoknya	fehér	selyemrojtú keszkenő	nincs	igen	csizma	piros	fekete ujjas	-
Lakodalm /nyári/	menyasszony	zöld szoknya	fehér	nincs	igen	igen	csizma	piros	fillentyős lájbi, fekete cernás ing	párta ruszmalintból kicsi rózsákkal és aranyfűsttel

³⁵ Kis vállkendő, fekete alapon színes virágokkal díszített anyagból készül, a két széle rojtos. A lájbi alá, az ing fölé veszik föl úgy, hogy a vállon a rojja az inget díszítse. Csak ünnepi alkalmakkor viselik.

³⁶ Pamutszálból készült rojt, amelyet a derekra kötve viselnek. A fersing derekára kötik, a rojt pedig a derektáját díszíti. Csak ünnepi alkalmakkor viselik.

Alkalmom	Korosztály	Fersing	Ruha	Keszkenyő	Zsált ³⁵	Farak ³⁶	Lábbeli	Gyöngy	Őszi/tavaszi/nyári kiegészítők	További kiegészítők
	<i>nyúszüleány</i>	<i>gázsmér</i>	fehér alapon mintás	nincs	igen	igen	csizma	piros	<i>fillentyűs lájbi</i> , fekete cémás ing	piros keskeny pántlikából készült rózsza a hajfonat alá; piros pántlika a hajba
	<i>nyúszú-asszony</i>	<i>zód szoknya</i>	fehér	<i>selyemrojtú keszkenyő</i>	igen	igen	csizma	piros	<i>fillentyűs lájbi</i> , fekete cémás ing	
Temetés fiatal halott esetén	leány	<i>szatin</i>	<i>szatin</i> vagy fekete <i>ruha</i>	<i>tiszta fődíjű keszkenyő</i> vagy <i>fekete keszkenyő</i>	nincs	nincs	csizma	piros	<i>varrattas lékri</i>	piros pántlika vagy fekete <i>ruha</i> és <i>keszkenyő</i> esetén fekete pántlika
Temetés idősebb korú közeli hozzátartozó esetén	asszony	<i>szatin</i>	fekete	fekete <i>keszkenyő</i>	nincs	nincs	csizma vagy nyáron cipő	bordó vagy fekete	fekete vagy <i>varrattas lékri</i> , hidegebb időben <i>mejjrevalóval</i>	télen <i>koszók</i> és <i>hárdasz</i> (fejrevaló keszkenyő)
Vasárnap délelőtti istentisztelet	konfirmálásra készülő leány és anyja	<i>szatin</i>	<i>szatin</i>	<i>tiszta fődíjű keszkenyő</i>	leányok igen; anya nem	leány igen; anya nem	csizma	piros	<i>varrattas lékri</i> vagy fekete alapú apró mintás <i>bársornyilékri</i>	leányoknak piros pántlika a hajában, asszonynak kontyban a haja
	már konfirmált leány és anyja	<i>gázsmér</i>	<i>gázsmér</i>	<i>tiszta fődíjű keszkenyő</i>	nincs	nincs	csizma	piros	<i>varrattas lékri</i> vagy fekete alapú apró mintás <i>bársornyilékri</i>	leányoknak piros pántlika a hajában, asszonynak kontyban a haja.

Alkalm	Korosztály	Fersing	Ruha	Keszkenyő	Zsalf ³⁵	Faruk ³⁶	Lábbeli	Gyöngy	Őszi/tavaszi/nyári kiegészítők	További kiegészítők
Úrvacsora- osztás	leány	<i>gázsmér</i>	fehér alapon apró mintás	nincs	igen	igen	csizma	piros	nyáron <i>fillenyis</i> <i>lájbi</i> , fekete cérnás ing, tavasszal/ összel szivár- ványos <i>ujjas</i>	piros keskeny pántlikából készült rózsza a hajfonat alá; piros pántlika a hajba
	idős asszony /50-60 év fölöttiek	szivárvá- nyos kockás szoknya	<i>szatin</i> vagy <i>gázsmér</i>	selyemrojtú <i>keszkenyő</i>	igen	igen	csizma	bordó vagy sötét- bordó	<i>fillenyis</i> <i>lájbi</i> , fekete cérnás ing, tavasszal/ősz- szel <i>ujjas</i>	télen <i>kozsók</i> , <i>hárász</i>
Vasárnap delutáni istentisztelet /A ruha- darabok nagyobb kombinációs lehetősé- gével lehet élni./	leány és még nem konfirmált leány anyja	bármilyen fersing <i>gázsméron</i> és <i>szatinon</i> kívül	a fersinghez színből és mintázatban passzoló <i>ruha</i> , mely- nek alapja inkább feke- te, mintázata rózsás	lányoknak <i>virágos</i> <i>födjtű</i> vagy <i>tiszta födjtű</i> <i>keszkenyő</i> ; asszonyok- nak csak <i>tisztafödjtű</i>	nincs	nincs	csizma	piros	a fersinghez színből és mintázatban passzoló bársony- és selyemlékrik	télen <i>kozsók</i> , <i>hárász</i> , piros pántlika a hajba
	már kon- firmált, de még férjhez nem ment leány anyja	<i>almás</i> , <i>szilvamágos</i> , <i>petrezsely- mes, seprő- sztn, delin</i> <i>babos</i>	színből és mintázatban hozza illő <i>ruha</i>	<i>tiszta födjtű</i> <i>keszkenyő</i> vagy <i>olajos</i> <i>keszkenyő</i>	nincs	nincs	csizma	piros	<i>cseresznyés</i> , <i>lőherés</i> , fekete <i>babas</i> <i>léteri</i>	télen <i>kozsók</i> , <i>hárász</i>
Szent-Ber- talan napja, deléltői és déli isten- tisztelet	már konfir- mált leány, asszony, idős asszony	<i>szatin</i>	<i>szatin</i>	<i>tiszta födjtű</i> <i>keszkenyő</i>	igen	igen	csizma	piros, bordó, sötét- bordó	a 70 éven fe- lüliek a fekete cérnás inget leváltják fehér cérnára	leánynak piros pántlika a hajba, asszonyoknak kontyban a hajja

Alkalmom	Korosztály	Fersing	Ruha	Keszkenyő	Zsált ³⁵	Farak ³⁶	Lábbeli	Gyöngy	Őszi/tavaszi/nyári kiegészítők	További kiegészítők
Ballagó leány vagy lakodalomkor <i>tyúkos</i> asszonyok (a menyasszony részéről a vőlegényes házhoz küldöttség)		<i>brassai</i> (régí vagy szóttes)	rőzsás	<i>virágos fődíjű tívvisrőzsás gázsmér keszkenyő</i>	igen	igen	csizma	piros	<i>fillentyűs lájbi</i> , fekete cernás ing	leánynak piros pántlika a hajába, asszonynak kontyban a haja.
Tánc	már konfirmált, de még férjhez nem ment leányok	piros alapon mintás <i>fersing</i>	piros alapon mintás <i>ruha</i>	<i>varrattas virágos fődíjű keszkenyő</i>	nincs	nincs	nyáron cipő, télen csizma	piros	nyáron <i>kerék lájbi</i> , vasárnapi fekete cernás, szombaton este fehér cernás inggel. Tavasszal, ősszel piros alapon mintás <i>barsony</i> -, <i>selyemlékrék</i> és <i>mejjrevaló</i> , ha hideg van.	szombaton este nincs pántlika, vasárnapi este van pántlika, télen <i>koszók</i>
	aprók, konfirmálás előtti leányok	piros alapon mintás <i>köntös</i>	piros alapon mintás <i>ruha</i>	<i>varrattas virágos fődíjű keszkenyő</i>	-	-	nyáron cipő, télen csizma	piros	vasárnapi fekete cernás, szombaton este fehér cernás ing, <i>lékri</i> , <i>mejjrevaló</i>	<i>koszókot</i> először konfirmálásra kaptak

The Functions of Traditional Women's Costume in Szék

Keywords: traditional costumes, the functions of traditional costumes, folklore and identity, local history and costumes, costumes in historical perspective, village Szék (Sic)

In this article we attempt to give an in-depth presentation of the traditional costume of Szék (Sic) village from Cluj County. In addition to presenting the parts of women's wear, the specifics of the age group and especially the combinations available in women's wear are also discussed. We emphasize separately the winter-summer and the festive-everyday features and differences. Regarding the future of the traditional costume from Szék, we plan to continue our research in order to provide a reliable knowledge for the future generations, which disappeared over the last two decades as a result of undressing from traditional costumes.